

Sverige och de ensamkommande flyktingbarnen

JAN TULLBERG

är docent i företags-ekonomi med inriktning på företagsetik från Handelshögskolan i Stockholm och utkom 2014 med boken *Läsningen – en analys av svensk invandringspolitik*.
jan@tullberg.org

Den här artikeln söker besvara viktiga men kontroversiella frågor om verksamheten med ensamkommande flyktingbarn (Ekfb). Frågan är viktig då ett stort antal personer berörs och det är en hantering som medför höga kostnader för det svenska samhället. Målsättningen är att fråga om verksamheten överhuvudtaget har ett berättigande, snarare än om praktiska problem inom verksamheten ska lösas på ett bättre sätt.

Det nuvarande systemet infördes 2006. Då beräknade Migrationsverket att antalet nya Ekfb skulle omfatta omkring 400 personer per år. Så blev det inte. Under 2013 kom 3 848 Ekfb till Sverige och antalet ökade till 7 040 under 2014. Prognosen för 2015 var 6 500 för att successivt under året öka till 12 000 Ekfb, men redan i september hade 14 000 ankommit. Sverige får en allt högre marknadsandel av de Ekfb som kommer till Europa. Den startade vid 10 procent för att bli 29 procent 2014 och var i december 2015 över 40 procent. Också andelen av alla som söker asyl i Sverige ökar markant, till att var femte asylsökande under slutet av 2015 var ett Ekfb. Denna förändring är viktig då gruppen medför större insatser från myndigheterna än andra asylsökande grupper. Kostnaden för gruppen var 5 miljarder 2014 och prognosen, utförd före höstens Schengenkollaps, för 2018 är 10 miljarder (Migrationsverket 2015). Nu höjs prognoserna löpande och Ekfb är en väsentlig andel. Enligt oktoberprognosen blir kostnaden för den gruppen 28 miljarder 2016 och 34 miljarder 2017.

Detta är en form av immigration som reser en rad frågor. Den gängse attityden hos politiker och myndigheter är att se frågorna som oproblematiske ur ett normativt perspektiv. Man anser att det föreligger en nödsituation och det internationella regelverket ger instruktioner som politiker och tjänstemän följer. Beskrivningen gör anspråk på att vara ansvarsfull, men samtidigt förnekas ett reellt ansvar för verksamhetens upplägg. Ensam, flykting och barn blir väldigt mycket vädjande till sympati och ett undertryckande av tvivel på att det är en obligatorisk plikt att ställa upp. Att granska verksamheten med ett radikalt ifrågasättande uppfattas säkerligen av många som provocerande eftersom den politiska marknadsföringen inte öppnar för diskussion och ifrågasättanden. Men för en forskare är det likväl självklart att ett öppet och osentimentalt förhållningssätt är konstruktivt och synnerligen nödvändigt när den känslobaserade retoriken förhindrar det seriösa samtalet. Några frågor som kan uppfattas som tabu är om alla ensamkommande flyktingbarn verkligen lever upp till den etikett som

satts på dem. Det kan tilläggas att den emotionella termen blivit den gängse medan Migrationsverket har en lite mer nedtonad benämning: ”barn utan vårdnadshavare” och de kallas asylsökande och inte ”flyktingar”. Men ”ensamkommande flyktingbarn” har blivit den centrala termen i samhällsdebatten så den blir artikelns utgångspunkt.

1. Är Ekfb-gruppen barn, ensamma och flyktingar?

Barn?

En första stöttesten är ordet ”barn” vilket tolkats vidlyftigt. Personerna är sällan egentliga barn utan oftast ungdomar, ofta unga män, och en första fråga är om de är 17 år eller yngre, vilket krävs för att räknas som barn, eller om de ingår i gruppen 18 till 30 år. I Sverige görs enligt Rickard Appelgren vid Migrationsverket ”en okulär kontroll . . . i vanliga fall går vi ofta på den ålder som barnet uppger” (Nilsson 2012). Våra grannländer utför en mer seriös bedömning av de sökandes ålder. Genom röntgen av handleder och granskning av tänder görs en åldersbedömning. Rör det sig om enstaka fuskare eller är fusk vanligt? I Sverige bedömdes 2013 endast 242 barn av 3 852 lite närmare och av dem åldersjusterades 66 procent, men eftersom detta inte är ett totalt eller slumpmässigt urval så säger den siffran inte så mycket (Migrationsverket 2014).

Läkarkåren har varit avog till att hjälpa till med åldersbestämningen. Barnläkarföreningen uppmanar sina medlemmar att inte hjälpa till och rättsmedicin har slutat att genomföra tandröntgen (Hjern 2015). Många vill inte bli inblandade i en situation där en 26-åring påstår att han är 16. Många verkar hysa uppfattningen att läkaretiken hävdar att patienten alltid har rätt.

Migrationsverket påverkas av den inställningen samt viker sig för integritetssynpunkter. Den gällande praxisen är att verket inte kan initiera en medicinsk åldersundersökning, utan ett sådant initiativ måste komma från den asylsökande. Migrationsverket får därför ofta fatta beslut om asyl utan någon medicinsk undersökning som underlag.

I den svenska debatten anses det tyda på en negativ människosyn att tro att asylsökanden fuskar. Men i ljuset av kontrollen i grannländerna så har det visat sig att kritikerna i många fall haft rätt. Publikationen *Riksdag och Departement* (2011) redogjorde för erfarenheterna i grannländerna. I Norge bedömdes 49 procent av barnen vara 18 år eller äldre; i Finland 60 procent 18 år eller äldre och i Danmark ansågs 73 procent av barnen vara 18 år eller äldre. Resultatet är alarmerande; fusk var inte bara vanligt, det var det normala beteendet. Det finns föga anledning att tro att de svenska ansökningarna innehåller mindre fusk. Snarare är det rimligt att tro att problemen är större då överåriga som riskerar att ertappas i grannländernas kontrollsystem söker sig till Sverige i stället. I ett konkret fall har den verkliga åldern framkommit exakt. Det i Sverige ensamkommande asylbarnet från Somalia

som ett år senare enligt Expressen blivit en ”18-åring från Sundsvall” visade sig vara 9 år äldre. Den Sverigeregistrerade 18-åringen arresterades för terrorism för al-Shabaab i Uganda och visade sig vara 27 år enligt sitt originalpass från Kenya (Caesar 2011).

Ensamma?

Barnen är sällan ensamma i betydelsen föräldralösa eller i avsaknad av vårdare. Det finns barn utan anhöriga, men det är ovanligt att sådana barn lyckas uppbringa de ca 100 000 kr som det kostar att smugglas till Sverige. De flesta som kommer har skickats hit av sina föräldrar. Något mer förvånande är att många har sin far eller mor i Sverige, men de kvarstår som Ekfb. De 9 975 ensamkommande i en undersökning visade sig ha 2 037 mödrar och 1 086 fäder i Sverige. Föräldrarna kan ha kommit före eller efter barnen och 600 kom samtidigt med barnen (Çelikaksoy och Wadensjö 2015a, s 3). Definitionen av ”ensam” tycks ha expanderat utöver sin gängse betydelse.

Flyktingar?

I praktiken avgör anhöriga och smugglarna vilka som hamnar i Sverige. Migrationsverket sanktionerar valen genom att ge ungefär 85 procent av de sökande permanent uppehållstillstånd (exklusive dem som ska bedömas i ett annat land enligt Dublinförordningen). Trots den höga siffran är det dock ovanligt att den unga personen kan ses som en *persona non grata* i sitt hemland eller har en personlig hotbild. Barnen har sällan flyktinskäl, men Migrationsverket hittar inga anhöriga som kan ta hand om de barn de önskar returnera. Verket ger därför uppehållstillstånd när det saknas ett hett spår, men i de fall man har fungerande lokala kontakter så kan barnet ofta skickas hem. Asylbeslutet baseras ofta på att man inte finner någon vårdnadstagare, inte att det finns en hotbild. I princip kan man fortsätta att söka efter anhöriga också efter att uppehållstillstånd har utfärdats, men i praktiken så lägger man ner den sökande verksamheten. En förklaring till de dåliga resultaten av sökandet kan vara att personen ger knapphändiga eller direkt felaktiga uppgifter så att spårningen blir resultatlös.

Migrationsverkets ställföreträdande generaldirektör Michael Ribbenvik (2014) förklarade den ökande tillströmningen av Ekfb med att föräldrar blir mer pessimistiska om sitt lands framtid och därför skickar ett barn till Sverige. En insatt tjänsteman påtalar att det alltid finns vuxna med i bilden med migrerande barn: ”Migration av barn är alltid ett vuxenprojekt” (Torvik 2014).

Vid utplacering i Sverige uppmanas tjänstemännen att lokalisera familjemedlemmar i Sverige som kan bli en resurs. Ensamkommande betyder inte ensam i Sverige. Bland de specifika reglerna för vilken kommun som i första hand ska anvisas för olika grupper asylsökanden finns följande för personer som ändrar sin ålder från vuxen till barn. Personen ska helst skickas till ”Kommun där den ’vuxne’ asylsökande vistas vid åldersnedskrivningen” (Migrationsverket 2013, s 2). Myndighetens övertygelse är att personen

inte nu börjar ljuga om att vara barn, utan slutar ljuga om att vara vuxen, en inställning som manifesteras genom citationstecknen kring ordet ”vuxen”. Eftersom personen kan ha fått en viss anknytning till den kommun han bott i bör han i första hand placeras i den kommunen och inte skickas till en annan.

En annan förklaring till att barn skickas till Sverige är att de ska fungera som ”ankarbarn” och efter att ha fått asyl börjar ansöka om att få in sina föräldrar som anhöriginvandring. Det är en vanlig uppfattning bland kritiker att detta är det generella mönstret. Mina källor på Migrationsverket menar att ett upplägg med att få in ett ”ankarbarn” inte är så vanligt, utan planen är att ha en person i Sverige som kan assistera familjen i hemlandet med att remittera pengar. Det är svårt att skatta antalet anknytningsfall då många kommer först senare; skolgången bör avslutas och personen bör helst få in en fot på arbets- och bostadsmarknaden. Erfarenhetsmässigt ligger antalet uppehållstillstånd till anhöriga på hälften av antalet till Ekfb under samma tidsperiod (Sandelin 2015).

Flera faktorer gör Sverige extra lockande som asylland för Ekfb; en mycket hög andel av de sökande får asyl och permanenta uppehållstillstånd. I Norge ger man dem temporära uppehållstillstånd till 18 års ålder varefter de förväntas åka hem; de har ju inga egentliga asylskäl utan som minderåriga endast behov av skola och uppehälle.

I Sverige gäller speciella regler för syrier. Först introducerades ett generellt treårigt temporärt uppehållstillstånd 2012 av riksdagen, därefter kom ett nytt beslut i maj 2013 från Migrationsverket att ”En person med ursprung i Syrien behöver endast göra det sannolikt att han eller hon är från Syrien för att få uppehållstillstånd” (Migrationsverket 2013, s 46). Verket expanderade tillståndsgivandet från ”syrier” till ”sannolik syrier” och kanske även – i parallellitet med ubåtsincidenter som kunde klassas som ”sannolik ubåt” eller som ”möjlig ubåt” – till ”möjlig syrier”? På hösten 2013 kom ett nytt beslut av Migrationsverket, märkligt nog inte av riksdagen, att som standard ge permanenta uppehållstillstånd till syrier. De speciella reglerna för Syrien gör att de är förhållandevis få bland Ekfb. Den största gruppen är från Afghanistan, därefter Somalia och Eritrea, med syrier först på fjärde plats (Brevinge 2015). Den drivande faktorn tycks inte vara förekomsten av krig utan Migrationsverkets utformning av sina regler. Många unga män från Eritrea vill undvika värnplikten fast det inte råder krig och de får asyl till närmare 100 procent. Kjell Torvik vid Migrationsverket påtalar att andelen som får asyl radikalt påverkar strömmen av flyktingar; ju lättare att få asyl desto fler kommer.

Nya regler inom EU har gjort hanteringen av Ekfb speciellt tungrodd. Generellt gäller regeln om ”första asylland”. Den regeln innebär att det land där den asylsökande anmäler sig fattar beslut å hela EU:s vägnar. För ensamkommande gäller i stället regeln ”senaste asylland”. Det innebär att en process i ett land som ser ut att leda till avslag kan avbrytas genom att den sökande tar sig till ett nytt land och börjar en ny process. Först när denna

är klar har ett beslut fattats gällande hela EU. Om den sökande tar sig till ett nytt land efter ett avslag ska myndigheten skicka tillbaka personen till det land som fattat det initiala beslutet och som sedan skickar personen till hemlandet (Carlander 2014). Det senare kan vara lättare sagt än gjort. Länder har en skyldighet att ta emot sina medborgare, men vid en tvångsutvisning så är hemländerna ofta ovilliga och utan pass uppstår bevisproblem (Torvik 2014).

Utformningen är inte upplagd så att den möjliggör en restriktiv praktik utan släpper in många som varken redovisat rätt ålder, rätt land eller rätt identitet. Upplägget uppmanar till att vilseleda myndigheterna och gynnar ohederlighet.

2. Kostnaden

Två vanliga invändningar mot att alls diskutera verksamhetens ekonomiska sida är: ”Man ska inte sätta prislappar på människor” och ”Man ska inte ställa grupp mot grupp”. Men naturligtvis är den komparativa metoden den enda analytiskt rimliga. En mängd olika projekt framstår som behjärtansvärda så två frågor uppstår alltid: Är detta ett problem värt att prioritera? Är denna verksamhet kostnadseffektiv jämfört med andra åtgärder? Kostnaden per mottagen asylsökande är så pass hög att den väcker förundran.

Även att ställa grupp mot grupp är oundvikligt. Mest konkret blir det när man flyttar om resurser från det internationella biståndets budget till Migrationsverket. Det rör sig inte om några försumbara belopp utan om 5 miljarder kr 2014 och 8,9 miljarder 2015 (Utrikesdepartementet 2015). Om inte biståndet är synnerligen verkningslös så finns det uppenbart många individer i fattiga länder som går miste om förmåner för att ett mindre antal migranter ska få en generöst finansierad skolgång i Sverige.

Kostnaden i Sverige

En känslig fråga är kostnaderna för Ekfb i Sverige. Enligt en svensk jämlikhetsnorm borde de bistås enligt svensk standard. En referenspunkt kan vara de belopp som betalas till fosterföräldrar. För det arbetet betalar det offentliga omkring 300 kr/dygn för familjehem och för jourhemmen betalas 400 kr/dygn.

Men för ensamkommande inför man en helt annan ordning. Ungdomarna förläggs på ett boende med dygnet runt-bemanning och hög personaltäthet. Den generella benämningen för detta är HVB boende och står för ”hem för vård eller boende”, vilket inte låter som en verksamhet med intensivvårdskaraktär. Men statsmakterna har sanktionerat en hög kostnadsnivå med sina bidrag till de kommuner som ansvarar för Ekfb-verksamhet. Den största posten är det bidrag som Migrationsverket betalar kommunerna, 1 600 kr per dygn för avtalade platser samt ytterligare 300 kr per dygn om platsen är belagd. Detta ger följande årskostnad för ett skolbarn under ett år:

Schablon för mat, logi 1 900 x 365	693 000
Skolersättning	75 000
God man ersättning	30 000
Fördelat statligt kommunbidrag	7 000
Total kostnad per år	805 000

De generösa statsbidragen som utbetalas till kommunerna har lockat många privata aktörer att träda in på denna nya marknad. Den snabba ökningen av antalet personer att härbärgera gör att de privata aktörerna ibland lyckas få ut något högre ersättningar än den statliga normen. Även mindre personal-intensiva insatser betalas synnerligen väl. Aleris debiterar en dygnskostnad på 1 490 kr för ”utslussningsboende” som kräver mer sporadiska arbetsinsatser av personal. Lönsamheten är hög. Entreprenören Bert Karlsson uppgav till *SvD* att han ansåg 500 kr vara en skälig summa (Neurath och Sundqvist 2015). Diskussionen om regelöverträdelser och ”övervinster” är ett accepterat sätt att börja ifrågasätta en verksamhet. Men granskningen riskerar att fastna i kritik av missbruk av mindre betydelse också i fall när det är själva bruket, i linje med riktlinjerna, som behöver ifrågasättas. Den primära frågan är varför Sverige alls ägnar sig åt internationellt omhändertagande som enligt Hans Roslings kalkyl (2015) är 20 gånger dyrare än hjälp i närområdet. Den beräkningen bygger på UNHCR:s önskemål om resurser i närområdet, men de faktiska resurserna kan vara än blygsammare. I-världens kostnad för en asylsökande kan vara hundra till tvåhundra gånger högre (Blair 2003, s 1).

Alternativ i Sverige

Den kostnad som redovisats ovan kan förefalla hög och en jämförelse kan pröva om ett sådant intryck är väl underbyggt. Nedan följer en kostnad för internatskolan Sigtuna (Lagerstrand 2014).

Skolpeng (varierar något mellan olika hemkommuner)	75 000
Extra skolpeng till internateleverna	10 000
Internatkostnad	245 000
Totalkostnad	330 000

Utbildningskostnaden för asylbarnen är drygt det dubbla jämfört med internatskolor av överklasskaraktär som Sigtuna och Lundsberg. Bör invandrarna verkligen erbjudas en mer kostnadskrävande utbildning? Utöver ordinarie skolpeng, 75 000 kr, betalar det offentliga endast 10 000 för de vanliga internateleverna varför den offentliga kostnaden för Ekfb-elever blir ungefär tio gånger högre.

Ett hem för Ekfb har en bemanning som ett bättre hotell – närmare en anställd per gäst. Ett reportage berättar om ett projekt i Hofors kommun för 30 ensamkommande som bemannats med 27 personer (Granström och Selén 2010). Den löpande kostnaden per dag för ett flyktingbarn överstiger vad en normal svensk familj på semester betalar per dygn för mat och logi på

en fyrstjärnig ”all-inclusive” anläggning vid Röda havet. För att finna mer kostnadskrävande verksamheter får man jämföra med patienter på intensivvårdskliniker. Men de unga männen är generellt friska så varför detta intensiva omhändertagande? Personer som har sin försörjning av att rusta upp fastigheter till förläggningar med full standard och som bemannar anläggningarna har starka personliga skäl att förorda den exklusiva satsningen. Många svenskar ifrågasätter inte verksamheten och skulle de göra det, riskerar de att stämplas som ogina och främlingsfientliga.

Det kan noteras att den generella kostnaden för asylsökanden i Sverige är 350 kr per dygn; 150 kr för mat och 200 kr för husrum, medan motsvarande kostnad för ensamkommande enligt riktlinjerna är drygt fem gånger högre.

Alternativ utomlands

Migrationsverket har inga omfattande projekt i utvecklingsländer, men tillräckligt många för att de ska kunna ses som en pilotverksamhet. I Uganda har ett tiotal barn placerats till en kostnad av 3 000 euro per barn och år. Här har man inte bara lagt pengar på barnets skolgång, utan stöttar också familjen så att den kan försörja sig och ta hem barnet. I Mocambique finansierar Migrationsverket en verksamhet för 75 000 euro med 30 utredningar av 30 asylfall och försörjning av 10 återvändande barn (Torvik 2014). En uppdelning ger en kostnad på omkring 4 000 euro för varje återvändande som tas emot.

Många organisationer såsom Rädda Barnen undviker institutionsplaceringar utan söker om möjligt i stället stötta de familjer som har svårigheter att ta hand om sina barn (Maxson 2014). Det finns skäl att vara skeptisk till olika sätt att uppmuntra lösningar som skiljer barn från sina familjer. Mer om den problematiken i ett senare avsnitt.

SOS barnbyar bedriver verksamhet i Kambodja, Centralafrikanska republiken, Mocambique och Bolivia. Denna verksamhet bedrivs till en kostnad på ungefär 25 000 kr per barn och år och 21 000 kr per ungdom och år (Gustavsson 2014). Den kostnadsnivån förefaller högst konkurrenskraftig.

Holland hade ett omfattande inflöde av barn från Angola, men efter att ha etablerat en skola i Angola kunde asylsökande barn hänvisas dit och ankomsten av barn från Angola till Holland minskade därefter radikalt (Torvik 2014). Hjälpen till människor i utvecklingsländer är rimligtvis mer kostnadseffektiv än att först importera dem till Europa och sedan hjälpa dem till Europas kostnadsläge.

3. Diskussion

Returmöjligheten

En central fråga är: Varför kommer de ensamkommande asylbarnen alls till Sverige?

Om vi fokuserar på sökanden som verkligen är barn kan deras problem

nog kokas ner till att de behöver mat, husrum och skola. Däremot är de knappast utsatta för ett hot av politisk natur, de anses inte vara ”regimfientliga element”. Det finns många tyranniska regimer, men de är inte inriktade på barn. Barn är indirekta offer genom kulor avsedda för vuxna samt svält och sjukdomar i konfliktens spår. De behöver en plats som inte är en krigszon, men för att hitta en sådan behöver de inte åka till Sverige.

Många barn i de länder de asylsökande kommer ifrån lever under svåra förhållanden och barnhem som arbetar där har förmodligen ont om ekonomiska resurser. En möjlig lösning kan vara att Sverige erbjuder ett stöd med lite råge för varje barn som skickas tillbaka till landet från Sverige; vi ger barnhemmet ett bidrag som täcker kostnaden för 1,5 barn. Vi hjälper dem att kunna genomföra en angelägen och kostnadseffektiv insats och lägger ner vår egen verksamhet i Sverige.

Förekomsten av sådana lösningar kan bli att eliminera behovet av att genomföra en svensk asylprocess som 2014 tog 142 dagar. Lokalt kommer man säkert till klarhet om vem som är vuxen och vem som är barn. Om incitamentet att spela barn upphör, så löser sig det problemet per automatik. De som är barn får växa upp i en miljö och med ett språk de förstår. Kanske blir det möjligt att finna och återknyta till släktingar och hembyar efter en tid.

Det finns riktiga och svårlösta problem, men det går också att skapa artificiella problem genom destruktiva incitament och dåliga system. Tidigare svenska återvändarbidrag resulterade i att ett antal personer från Balkan regelbundet reste till Sverige för att inkassera 15 000 kr (Torvik 2014). Lärdomen är att ett bidrag inte får vara så högt att det lönar sig att åka till Sverige för att kvittera ut ett bidrag och sedan åka hem. Då får vi det som Göran Persson med en kontroversiell term kallade ”social turism”.

Det förefaller som om bidrag till barnhem i tredje världen inte skapar det destruktiva incitament som återvändarbidragen till personer från Balkan gjorde. Även om det lokala barnhemmet är en bra lösning är den inte så lockande att någon betalar 100 000 kr till en flyktingsmugglare för att genom en asylsökarresa till Sverige finansiera en barnhemsplats i hemlandet. Den svenska ersättningen ska inte heller betalas till barnen utan till skolan. I vilket fall som helst ligger subventionen av utbildningen inte i paritet med kostnaden till smugglare. Flyktingströmmen till Sverige med ensamstående asylsökande barn kommer rimligtvis snabbt att avta.

Att synas vara rättrådig

Sveriges politik kring Ekfb har byggts ut utan att diskussionen tagit fart för rån i slutet av 2015. Efterfrågan på de internatliknande tjänster som Sverige kostnadsfritt erbjuder barn från andra länder är i praktiken oändlig. Detta borde vara självklart, men i stället knyts förhoppningar till att en administrativ kontrollprocess ska klara en omöjlig uppgift. Dessutom i en situa-

tion där fusk är regel, inte undantag. Denna blindhet för realiteter beror rimligtvis inte endast på dumhet eller okunnighet, utan kräver ytterligare förklaringar.

Att agera rättrådigt medför ofta personliga uppförfingar, men också vinster i anseende och respekt hos andra. Detta uppfattas generellt som både rättvist och samhällsnyttigt. I klassikern *Staten* målade Platon upp dilemmat mellan att verkligen vara rättrådigt och att endast synas vara det utan någon koppling till kännbara uppförfingar. Företag rekommenderas att ägna sig åt Corporate Social Responsibility vilket kunderna anses efterfråga. Men vill kunderna då verkligen ha detta i bemärkelsen att de faktiskt är villiga att betala? En tänkbar lockelse är *goodwill* av att uppfattas vara en konsument med högaktade preferenser. Intresset av att framstå som en ekologisk konsument, *espoused preferences*, är ofta mer populärt än att i de konkreta butiksinköpen välja ekologiska produkter, *revealed preferences*. Inte bara företag utan också konsumenterna vill ”synas vara rättrådiga”. Möjligheten till hyckleri gör att man explicit kan vara extra följsam gentemot dominerande normer, vilket ibland kräver engagerade instämmanden och ibland inte mer än att den som tiger anses samtycka.

Ekonomer betonar skillnaden mellan preferenser som är kopplade till privata kostnader och sådana som är kopplade till offentliga. I det senare fallet kostar hyckleriet mindre. Man kan rösta för något som leder till ett högre skattetryck, men behöver inte betala något om det förslaget faller. Likaså slipper man inte undan en kostnad genom att rösta emot. Om förslaget går igenom måste det betalas av både de som var för och de som var emot. När åsikterna bli så frikopplade från personliga ekonomiska konsekvenser blir hyckleriet så billigt att det kan förväntas bli omfattande.

Filosofen John Elster skriver om hyckleriets civiliserande kraft. Genom att förställa sig och ljuga kan man hypotetiskt pröva ett annat beteende än sitt autentiska. Man kan då bli inspirerad eller pressad att *walk the talk* – hyckleriet blir en metod att manipulera sig själv, inte bara andra (Elster 1998). Många lockas av dessa mekanismer, men man framför inte gärna argumenten eftersom dessa mentala processer ses som mindre tilltalande. Men tesen att hyckleriet har en civiliserande kraft förefaller diskutabel också av substantiella skäl.

Ofta fungerar hyckleri som en säkerhetsventil mot moraliserande överttryck; medborgaren kan smita från normer som han inte får eller öppet törs avvika från. Detta kan ses som något positivt, men problemet med den skyddsmekanismen från moraliserande normer är att den också gör det mer lockande att verbalt acceptera påbuden, eftersom man tror sig kunna smita undan tillämpningen på ett diskret sätt. I många frågor finns ett konformistiskt tryck och även nya påbud kan få ett påträngande moralistiskt tryck om de sällan ifrågasätts. Vi utsätts för hyckleriets manipulativa kraft och alla känner starkt att påpekanden om att kejsaren är naken kommer att fördömas. Det är smidigare att hålla med agitatorerna och skydda sig med uttalandet att man inte synat kläderna i sömmarna, men ändå är hundraprocentigt övertygad om

att kejsarens kläder naturligtvis är fantastiska eftersom de kostat så mycket.

De ensamkommande flyktingbarnen har blivit en sentimentaliserad verksamhet att den blir svår att bedöma på ett nyktert sätt. Den är så uppklädd av empati och skrudad i medmänsklighet att kritiken inte sträcker sig längre, än som mest, till lite mutter över någon skrädades övervinster.

Institutionsuppföstran

Ekfb hamnar ofta i en situation som kan vara pressande. Förväntningarna är stora, inte minst på grund av familjens stora investering i smugglingen och förväntningar om framgång. Men själva kulturomställningen innebär också väsentliga problem.

Statliga projekt som placerar om barn uppskattas sällan även om avsikten varit att ta största möjliga hänsyn till barnets bästa. Australien har haft två stora barnomhändertagandeprojekt som slutat i mycken kritik och offentliga ursäkter. I samband med andra världskriget mottogs ett stort antal barn från England från föräldrar som levde under svåra omständigheter, men många av de omhändertagna ser sig snarare som utnyttjade. Det andra stora projektet var barn med hel eller delvis aboriginer-bakgrund som genom omplacering skulle hjälpas med ett kultursprång till det moderna samhället. Företrädare för aboriginer talar om *the stolen generation*.

Sverige har också genomgått en rad processer med ursäkter och skadeståndskrav från människor som tvångsomhändertogs för flera decennier sedan. Vi kommer rimligtvis också att få en rad klagomål från Ekfb. FN har redan riktat kritik mot Sverige för att ett stort antal av dem har försvunnit; bara under 2014 avvek 374 personer (TT 2015). Klagomålet vädrade oro för utnyttjande i olika former vilket kan var helt obefogat. Men det är svårt att inte se dessa försvinnanden som en stark missnöjesyttring mot det generösa svenska utbildningserbjudandet.

En undersökning studerade de ”ensamkommande flyktingbarn” som kom 2006 för att se hur det gått för dem efter 5 år. I denna grupp studerade 18 procent vilket kan jämföras med 44 procent av jämnåriga svenskar. Bland svenskarna hade 83 procent en inkomst mot endast 47 procent i denna grupp. Av de 287 straffmyndiga var 37 dömda för brott varav 8 för grova brott (Persson m fl 2012). En ny undersökning 2015 visar fortsatta svaga studieresultat, låg sysselsättning och låga löner för dem som jobbar. De Ekfb som är 27 år tjänar endast ungefär hälften av vad en svensk 27 åring gör (Çelikaksoy och Wadensjö 2015b och Tullberg 2015).

Demografin

Det påstås ofta att Sverige har en prekär demografisk situation som en omfattande invandring ska lösa. Detta är ett märkligt påstående för det finns ingen kris i befolkningsfrågan. Vi har redan en demografisk balans med i stort sett tillräcklig reproduktion, men skapar nu en stor befolkningsökning av migranter som ännu inte assimilerats. Vi skapar också en mycket skev könsbalans.

Länder som Kina har ett stort problem med den skeva könskvot som skapas genom selektiva aborter. Vid familjebildande ålder finns det 112 män per 100 kvinnor (Wong 2015). De män som inte bildar familj kallas poetiskt ”bare branches”, torra grenar. I forskningen finns starka belägg för hur ett manligt överskott är farligt för de ensamma männen – låga löner, missbruk, misär och hög självmordsbenägenhet. En hög andel ensamstående män ökar konflikterna i samhället. Kinas problem är en gammal kulturell värdering som kanske kan klinga av, men i Sveriges fall importerar vi problemet utan att ens notera det. Inom de flesta kategorier av migranter finns det ett mansöverskott och redan det som finns bland Ekfb räcker för att skapa ett problem av samma proportioner som det i Kina. Om vi ser på den nuvarande könsfördelningen bland Ekfb, 88 procent män, och årsvolymen 12 000 (prognosen för 2015 innan flyktingmottagandet i EU kollapsade i september) och fusionerar det med en svensk årskull med lika många män som kvinnor så blir proportionen ungefär 116 män per 100 kvinnor, dvs ett större mansöverskott än i Kina. Men ingen ringer i varningsklockorna. Den invändning jag stött på är ett inlägg med oro för att flyktingkvinnor diskrimineras på något oklart sätt så att de förhindras att komma hit. Men artikeln uttryckte inte några farhågor för det svenska samhället (Karlsson och Tasci 2015).

Efter kollapsen i september är antalet Ekfb uppe i 2 369 på en vecka (Dahlberg 2015). Uppräknad till årsbasis blir detta mer än dubbelt så många utomeuropeiska unga män som det finns svenska män och befintliga invandrare per årskull. Ändå hävdar det svenska etablissemang att termer som invasion och folkvandring är överdrivna. Den mentala läsningen är stark och man inser varken art eller magnitud på det som nu sker.

I en nyligen publicerad beräkning baserad på invandringen januari–november 2015 beräknar Hudson (2016) att könsobalansen i Sverige ökat till 123 pojkar per 100 flickor för åldrarna 16 och 17 år. Invandringen i december 2015 ökar på pojköverskottet från 123 till 125. Fortsatt invandring på 2015 års nivå – slutliga siffran för året blev 35 369 Ekfb – leder snabbt till nivån 150 pojkar per 100 flickor för 17-åringar i Sverige.

Ett demografiskt argument för invandring är att vi blir äldre, ålderstornet blir högre, varvid proportionen äldre personer ökar. Den ökade livslängden är en generell global utveckling, men är den ett problem? WHO:s beräkning är att 12 procent av världens befolkning är över 60 år 2015 och till 2050 beräknas andelen öka till 22 procent (Mellgren 2015). Om detta är ett problem så är frågan om det finns en lösning. Om vi ökar det globala födelseöverskottet med 100 miljoner per år så kan vi under 60 år framåt pressa proportionen gamla ner mot 12 procent. Men 2075 kommer den första nya kullen med 100 miljoner extra pensionärer och snart får vi de 22 procenten i alla fall, trots ”lösningen”. Detta under förutsättning att vi klarar av att föda en dubbelt så stor global befolkning. Det tycks mig som folkökningslösningen är hundrafaldigt farligare än det problem den ska lösa.

I mesoperspektivet finns idéer om att invandrare ska befolka den svenska

glesbygden. Invandrare kan allokeras ut, men erfarenheten är att de snabbt lämnar den glesbygd de skulle rädda och flyttar till tätorter med bostadsbrist. Invandrare kompletterar inte svenskar, utan de är än mer tätortsboende än vad svensken själv är.

4. Slutsatser

Den omfattande invandringen av Ekfb är dyr, ineffektiv och inte heller speciellt behjälplig. En tänkvärd miljöslagan lyder: ”If you are not a part of the solution, you are part of the problem”. Det finns kanske inget egentligt externt problem, utan själva Ekfb-mottagningen utgör det problem för vilket den utpekats som lösning.

Analysen leder till slutsatsen att Ekfb inte är ett problem utifrån som pressas på oss och där Sverige beslutat sig för att ”ta ansvar”. De ensamkommande flyktingbarnen i Sverige är ofta varken barn, ensamstående eller flyktingar. Genom att skapa starka ”pull”-faktorer genererar vi en efterfrågan. Det är synnerligen starka incitament som Sverige skapat och vad som nu tarvas är en radikal omläggning från invandringssubventioner till utlandshjälp. Om möjligheter att trixa sig in reduceras så minskar migrationen. Det kommer alltid att vara möjligt att fysiskt ta sig hit till en hög kostnad, men om den inte leder till asyl försvinner motivet till att försöka.

Det finns inget förvånande i att vårt subventionerade erbjudande skapar en explosiv efterfrågan. Det förvånande är att så få förstår detta och att de få som förstår det så effektivt förhindras att upplysa de felinformerade.

I skrivande stund har regeringen beslutat om en översyn av reglerna och finansieringen av Ekfb: ersättningen för boendena ska sänkas, medicinska ålderskontroller och temporära uppehållstillstånd har föreslagits. Frågan är om dessa reformer är tillräckliga. Enligt min bedömning är de otillräckliga. Fortfarande kvarstår ett attraktivt sätt att byta upp sig från ett fattigt land till ett rikt land. Även en kostnadseffektiv utbildning i Sverige blir mycket dyrare än den hjälp till utbildning på plats som föreslagits här. Själva idén med den rådande gräddfilen är att visa en generös attityd snarare än att ge kostnadseffektiv hjälp till verkligt behovande. Myndigheterna har ännu inte prövat hypotesen att det inte finns ett reellt flyktingbehov för ensamkommande flyktingbarn utan att det generösa erbjudandet skapar en efterfrågan av personer som söker ta sig förbi de tvehågsna restriktionerna.

Det finns en genuin efterfrågan att byta upp sig från ett fattigt land till ett rikt land och helst då ett med en generös välfärdsstat som underlättar inflyttningen. Baksidan på den generositeten har påtalats av Milton Friedman, Assar Lindbeck och många andra; det går inte att kombinera en generös välfärdsstat med öppna gränser, ”Fri invandring är omöjligt för ett rikt land i en fattig värld” (Lindbeck 2013). Nu tycks det politiska etablissemanget ha börjat inse detta faktum. Några partier börjar också misstänka att majoriteten av svenska folket nog inte lockas av den radikal nyliberala rekommendationen: öppna gränserna och avveckla välfärdsstaten. I en

justering av migrationspolitiken kan det vara lämpligt att lägga om verksamheten så att utbildning av utländska barn bedrivs i barnens hemländer i stället för i Sverige.

REFERENSER

- Blair, T (2003), "New International Approaches to Asylum Processing and Protection", letters from the Prime Minister to European leaders, 10 mars 2003.
- Brevinge, N (2015), "Rekordmånga barn till Sverige", *Dagens Nyheter*, 3 juli 2015.
- Caesar, J (2011), Söndagskrönika, *Snapphannen*, 9 januari 2011.
- Carlander, J (2014), Telefonintervju, 7 november 2014.
- Çelikaksoy, A och E Wadensjö (2015a), "Ensamkommande barn i Sverige", SULCIS rapport 2015:1, Stockholm.
- Çelikaksoy, A och E Wadensjö (2015b), "De ensamkommande flyktingbarnen och den svenska arbetsmarknaden", SULCIS rapport 2015:2, Stockholm.
- Dahlberg, A (2015), "Var är planen för alla ensamkommande?", *Expressen*, ledare 14 oktober 2015.
- Elster, J (1998), *Deliberative Democracy*, Cambridge University Press, Cambridge.
- Granström, U och H Selén (2010), "Nu väntar de bara på barnen", *Gefle Dagblad*, 18 april 2010.
- Gustavsson, U (2014), "Kalkyl SOS-barnbyar", e-post till undertecknad 4 december 2014.
- Hjern, A (2015), Inslag i Sveriges Radio, Ekot med S Einerstam 4 augusti 2015.
- Hudson, V (2016), "Europe's Man Problem", *Politico*, 5 januari 2016.
- Karlsson, M och N Tasci (2015), "Genusgapet bör tas på allvar", Brännpunkt, *Svenska Dagbladet*, 10 september 2015.
- Lagerstrand, A (2014), Telefonintervju, 5 november 2014.
- Lindbeck, A (2013), Föreläsning för Centerpartiet, 28 oktober 2013.
- Maxson, A (2014), Telefonintervju, 30 oktober 2014.
- Mellgren, F (2015), "Sverige inte längre bäst för äldre", *Svenska Dagbladet*, 1 oktober 2015.
- Migrationsverket (2013), "Principer för Migrationsverkets anvisning av kommun för mottagande av asylsökande ensamkommande barn", 25 oktober 2013.
- Migrationsverket (2014), *Årsredovisning 2013*, Migrationsverket, Norrköping.
- Migrationsverket (2015), "Prognos efter behov huvudscenari P2-15", Migrationsverket, Norrköping.
- Neurath, C och F Sundkvist (2015), "Hisnande pris för asylbostad", *Näringsliv, Svenska Dagbladet*, 30 september 2015.
- Nilsson, P (2012), "Dålig ålderskontroll av unga asylsökande", *Dagens Nyheter*, 14 januari 2012.
- Persson, A, S Lisinski och M Carlsson (2012), "Så gick det för flyktingbarnen", *Dagens Nyheter*, 18 september 2012.
- Ribbenvik, M (2014), Radiointervju P2, 6 november 2014.
- Riksdag och departement*, 3 oktober 2011.
- Rosling, H (2015), Framförande i Globen, 29 september.
- Sandelin, G (2015), "Frågan om 'ankarbarn'", <https://morklaggning.wordpress.com/2015/07/25/fragan-om-ankarbarn/>.
- Torvik, K (2014), Telefonintervju, 19 november 2014.
- TT (2015), "Barnombudsmannen slår larm om flyktingbarn", *Dagens Nyheter*, 19 februari 2015.
- Tullberg, J (2015), "De ensamkommande asylsökarna och arbetsmarknaden", *Ekonomisk Debatt*, årg 43, nr 8, s 85-87.
- Utrikesdepartementet (2015), "Alltmer bistånd går till flyktingmottagandet", diagram, *Dagens Nyheter*, 30 april 2015.
- Wong, O (2015), "De ensamma människans land", *Svenska Dagbladet*, 12 februari 2015.